

D. Horváth Vanessza

jogballgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Elmélet-történeti Tagozatának tagja

Gyermekekre leselkedő veszélyek a virtuális valóságban

I. Bevezető gondolatok

20 évvel ezelőtt az online gyermekpornográfia egy probléma volt, 10 évvel ezelőtt egy járvány.¹ Napjainkra országhatárokon átívelő krízissé, nemzetközi veszélyforrássá vált. 45 millió bejelentés támasztja alá e kijelentést. Túlzónak tűnik, azonban 2019-es adatok szerint a technológiai cégek ennyi jelzéssel éltek ezen évben,² mivel 45 millió, a gyermekek szexuális kizsákmányolását ábrázoló felvétel keringett az interneten. A felvételeket birtokló személyek sokszor a társadalom megbecsült tagjaiként ismertek, s esetenként a legmagasabb pozíciókig is eljuthatnak – példának okáért, Sebastian Edathy, a Német Szociáldemokrata Párt (SPD) volt képviselője ellen azért indult büntetőeljárás 2014-ben, mert számos alkalommal töltött le gyermekpornográf fénykép- és videófelveleket szolgálati laptopjára.³

A gyermekjogok elismerése és tiszteletben tartása elengedhetetlen feltétele egy civilizált állam működésének. A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt ENSZ Egyezmény 34. cikke szerint az Egyezményben részes államok arra kötelezték magukat, hogy megvédik a gyermekeket a nemi kizsákmányolás és a nemi erőszak minden formájától. Ennek jegyében az egyes államok intézkedéseket tesznek a gyermek kizsákmányolását célzó pornográf műsorok vagy anyagok elkészítésének megakadályozása érdekében. Az Egyezmény a „gyermek” fogalma alá von minden 18. életévét be nem töltött személyt.

Vitathatatlan, hogy e védelem a gyermekkorúakat az online térben is meg kell, hogy illesse, ellenben a cybertársadalomban e jogok biztosítása már közel sem egyszerű. A gyermekek egyre fiatalabb korban ismerkednek meg az internet adta lehetőségekkel, ám a virtuális valóságban számos veszély is leselkedik rájuk. E veszélyek közé sorolhatjuk többek között a gyermekpornográfiát és az ezzel összefüggésben álló online pedofiliát. A gyermekek szexuális kizsákmányolását rögzítő anyagokra számos ország büntetőjogi terminológiája a gyermekpornográfia kifejezést használja. Tekintettel arra, hogy egy gyermek speciális élethelyzetéből adódóan nem tételezhetjük fel a beleegyezést, a gyermek szexuális kizsákmányolását rögzítő anyag (child sexual abuse material – továbbiakban CSAM) pontosabban írja le az elkövetett cselekményt. A CSAM általánosan elfogadott legrövidebb meghatározása szerint olyan tartalom, amely gyermekkorú személyt szexuális tevékenység közben

¹ Michael H. Keller – Gabriel J. X. Dance: The Internet Is Overrun With Images of Child Sexual Abuse. What Went Wrong? <https://www.nytimes.com/interactive/2019/09/28/us/child-sex-abuse.html>. (2021. 01. 25.)

² Sorbán Kinga: Online Sohaország – A gyermekpornográfiai elleni küzdelem és a platformok. <https://itki.uni-nke.hu/hirek/2019/10/25/online-sohaország-a-gyermekpornografia-elleni-kuzdelem-es-a-platformok>. (2021. 01. 25.)

³ Sebastian Edathy - Der Fall Sebastian Edathy - SZ.de (sueddeutsche.de) (2021. 01. 25.)

ábrázol, vagy olyan értelemben beállítva mutat, mintha ilyen tevékenységet végezne.⁴

Írásomban az online gyermekpornográfia jellemzőit mutatom be, nem megelégedve az egyes történeti csomópontok ismertetéséről sem. Tanulmányom a gyermekpornográfia és a cybertér kölcsönhatásának metszetét öleli fel, s arra keresi a választ, vajon a virtuális valóság mennyiben befolyásolja a bűncselekmény elkövetését, társadalmi megítélését.

II. Deviáns magatartás a virtuális valóságban

II. 1. Online normaszegés

Álláspontom szerint az online gyermekpornográfia a cyberdevianciák közé sorolható, így indokoltnak tartom az online normaszegések részletes elemzését. A cyberdeviancia fogalmának tisztázáshoz érdemes magából a deviancia jelenségéből kiindulni. A deviáns magatartások végső soron humán cselekvések eredményei, hiszen legyen szó akár jogsértést meg nem valósító, akár bűncselekményt előidéző tettekről, a deviancia hátterében mindig emberi motivációk és célok rejlenek.⁵ Az emberek társas együttélésének alapvető kritériuma, hogy a többség alkalmazkodik az adott társadalomban elfogadott normákhoz, amely társadalmi normák eltérőek lehetnek adott korszak és adott társadalom értékítéletének tükrében. A normaszegést devianciának, a normaszegő viselkedést pedig deviáns magatartásnak nevezzük.⁶

A globalizáció, az elektronikus eszközök térnyerése révén a deviáns magatartások is új dimenzióba helyeződtek, már nem csupán az adott társadalomban a deviáns egyénnel közvetlenül érintkezők komfortzónáját sérthetik, hanem – Marshall McLuhan fogalmi meghatározásával élve – a „globális falu” minden polgárához eljuthatnak. A kanadai médiateoretikus saját korát megelőző gondolatai szerint „az elektromagnetikus felfedezések létrehozták minden emberi viszonylatban az egyidejűség ’mezőjét’, úgy, hogy a mai emberiség családja most a ’globális falu’ állapotában él. Az egyetlen korlátozott térben (...), amelyben a törzsek dobjai visszhangoznak.”⁷ Eszerint tehát az emberiség „globálisan kifejlesztette idegrendszerét”, ennek következtében a tér megszűnt, az idő elenyészett.⁸

Amint arra a globális falu kifejezés rávilágít, a technika napjainkra olyan jelentős méreteket öltött, hogy nevezhető akár második valóságnak, egyfajta kulturális mátrixnak is.⁹ Valós világunk (RL, azaz Real Life) ellentétpárba állítható a virtuális valósággal (VR, vagyis Virtual Reality), mely utóbbit a társadalomtudományok mint komoly közösségformáló erőt tartják számon.¹⁰ Az internet elterjedése az 1990-es évek közepére datálható, s csatornáit látszólag a valós világ közösségeivel megfeleltethető szerveződések létrehozására alkalmasak,¹¹ azonban a kérdést jogi aspektusból közelítve számos eltérést tapasztalhatunk. A hatalmi ágak klasszikus felosztása szerint megkülönböztethetünk törvényhozó,

⁴ Pedofil tartalommal kapcsolatos bejelentések vizsgálatának eredményei 2019-ben: <https://nmhh.hu/cikk/215985>. (2021. 01. 26.)

⁵ Kiss Tibor – Parti Katalin – Prazsák Gergő: *Cyberdeviancia*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest 2019. 64. o.

⁶ Andorka Rudolf: *Bevezetés a szociológiába*. Osiris Kiadó, Budapest 2006. 598–600. o.

⁷ Marshall McLuhan: *A Gutenberg – galaxis. A tipográfiai ember létrejötte*. Trezor Kiadó, Budapest 2001. 45. o.

⁸ Marshall McLuhan: *Médiamasszázs. Egy rakás hatás*. Typotex Kiadó, Budapest 2012. 63. o.

⁹ Kiss – Parti – Prazsák i. m. 25. o.

¹⁰ Kiss – Parti – Prazsák i. m. 26. o.

¹¹ Uo.

végrehajtó és igazságszolgáltató hatalmat – illetve sokak szerint a média befolyásoló erejénél fogva önálló, negyedik hatalmi ággá vált –, ezek letéteményesei azonban utóbbi kivételével a virtuális valóságban nem lelhetők fel. Tekintettel arra, hogy a webes közösségek tagjai gyors ütemben változnak, nincsenek írott szabályok, s az olyan normákat, amelyek a tagok attitűdjeivel és kívánságaival együtt folyamatosan változnak, nem lehet sem megtartani, sem kikényszeríteni.¹²

Mivel az elektronikus média által a kommunikáció felgyorsult, a deviáns magatartások érzékelése is kiterjedtebbé vált, az online térben ugyanannyi idő alatt válhatunk bűncselekmények sértetteivé, mintha a cselekményt olyan személy követné el a sérelmünkre, akivel egy légtérben tartózkodunk. Azonban éppen az országhatárokon átívelő jelleg adja a cyberdeviancia fogalmi meghatározásának nehézségét, a cyberkriminalitásnak ugyanis nincs egységes, egzakt definíciója. Grabosky álláspontja szerint az internet a technika hátterén túl nem ad hozzá új elemet a már ismert bűncselekménytípusukhoz, hanem a technológiai fejlődés révén a már meglévő cselekmények kaptak új teret és eszközt.¹³ Kétségtelen, hogy a cyberdeviancia kategóriába tartozó bűncselekmények szinte mindegyikének megtalálható az „offline előképe” is, azonban a cyberkriminalitás növekvő számára és volumenére való tekintettel mégis szükségesnek tűnik egységes gyűjtőfogalom alá vonni e cselekményeket.

Noha az Európa Tanács és az Európai Unió jelentős erőfeszítéseket tett a nemzetközi bűnügyi együttműködés és az egységes szabályozás megteremtésének céljából, a technológia fejlődése ugyanakkor több testhosszal vezet a jogalkotás előtt, így megjelenhetnek olyan cselekmények is, amelyeket a jog még nem azonosított,¹⁴ illetve amelyet az egyes tagállamok büntető törvénykönyvei egységes uniós szabályozás hiányában eltérően értékelték.

II. 2. A cyberdeviancia fogalma

Általánosságban elmondható, hogy adott deviáns viselkedés akkor nevezhető cyberdevianciának, ha a normasértés valamely mozzanata érinti a virtuális teret. A szakirodalom szerint¹⁵ a normasértés folyamatában négy különböző módon jelenhet meg a cybertér, nevezetesen eredmény- és színtérmódozat, eredménymódozat, színtérmódozat és katalizáló módozat képében. Az egyes módozatokat röviden összefoglalva megállapítható, hogy az osztályozás azon szempont szerint került kialakításra, hogy a vizsgált normasértés a valós vagy a virtuális térben veszi-e kezdetét, s hol fejeződik be. Táblázatba foglalva ez a következőképpen szemléltethető:

Módozat	Normasértés elkövetésének kiindulópontja	Eredmény bekövetkezésének a helye	Példa az adott módozatra

¹² Uo.

¹³ „old wine, new bottles”; Grabosky, P.N.: Virtual Criminality: Old Wine in New Bottles. Social and Legal Studies 2001. Idézi: Parti Katalin: Gyermekpornográfia az interneten. Bíbor Kiadó, Budapest 2009. 51. o.

¹⁴ Parti: Gyermekpornográfia... 54. o.

¹⁵ Kiss – Parti – Prazsák i. m. 65. o.

Eredmény- és szintérmódozat	Cybertér	Cybertér	Számítógépes vírusok használata
Eredménymódozat	Valós tér	Cybertér	Rendszerintegritás elleni + tartalommal vagy médiummal összefüggő deviáns magatartásformák (pl. párkapcsolati erőszak zaklató jellegű formája)
Szintérmódozat	Cybertér	Valós tér	Virtuális térben eszkalálódó konfliktus testi sértéssé fajul, internetes kábítószerkereskedés megrendelője valós térben veszi át a tiltott szereket
Katalizáló módozat	Valós tér	Valós tér	Cyberbullying

A táblázatban utolsóként szerepeltetett katalizáló módozat további két alcsoportra bontható, hiszen mind a cybertér, mind az offline tér katalizáló funkcióval bírhat. Előbbi estre példaként hozható, ha egy hagyományos környezetben kialakult féltékenység internetes konfliktussá formálódik, majd fizikai erőszakká fajul, míg a hagyományos szintér katalizáló funkcióját a cyberbullying szemlélteti, amelynek során az online lelki terrort offline kiközösítés követi, ennek folytatásaként pedig újabb internetes nyomásgyakorlás következik.¹⁶

Látható tehát, hogy a cyberdeviancia két feltétel mentén tér el a hagyományos deviancia-fogalomtól, mégpedig a cybertérhez kapcsolódás szükségességében és a digitális kompetencia meglétében.¹⁷ A cyberdeviancia fogalmi meghatározása azért szükséges, hogy eligazodási lehetőséget kaphassunk a normasértő magatartási formák besorolása és csoportosítása során.¹⁸

Indokolt különbséget tenni szűkebb és tágabb értelemben vett cyberdeviancia között. Utóbbi esetben cyberdeviancia alatt a cybertérben megvalósított, közvetett vagy közvetlen, digitális kompetencián alapuló emberi magatartásokat értjük, amelyek az adott társadalom negatív értékítéletét vonják maguk

¹⁶ Uo.

¹⁷ Kiss – Parti – Prazsák i. m. 74. o.

¹⁸ Kiss – Parti – Prazsák i. m. 67. o.

után.¹⁹ E meghatározást konkretizálva juthatunk el a szűkebb értelemben vett definícióhoz. Eszerint a tágabb értelemben vett cyberdeviancia-meghatározáshoz képest többletelemként jelenik meg, hogy a szóban forgó, virtuális valóságban megvalósított közvetett vagy közvetlen, a társadalmi többség rosszallását kiváltó, digitális kompetencián alapuló humán magatartásnak alkalmasnak kell lennie formális reakció kiváltására. Így tehát fontos, hogy megvalósítása valamely jogi norma megsértésével járjon, gyakoriságát tekintve kisebbségben legyen az adott társadalom többsége által elfogadott magatartásmintákhoz képest, valamint veszélyt jelentsen az egyénre és/vagy a közösségre nézve.²⁰

III. A virtuális közösségek morálalakító hatása

A virtuális világ fennmaradásának kulcsa nem a szabályoknak való engedelmesség, hanem a részvétel.²¹ A VR azért létezik, mert mi, emberek létrehoztuk a valóság egyfajta sajátos illúzióját, aktív közreműködésünkkel pedig gondoskodunk arról, hogy az alternatív valóság tovább létezessen, amelyhez újabb és újabb személyek csatlakozhatnak. Nem túlzás talán kijelenteni, hogy az ember kettős állampolgárrá vált: saját nemzete mellett már a cybertársadalom polgárává is előlépett. A cybertársadalom pedig saját embertípust, cyber-egyénségeket²² teremt. Annak, hogy valaki inkább otthonának érzi a VR-t, mintsem az RL-t, számos oka lehet. Az introvertált személyiségek könnyebben kibontakozhatnak megszokott környezetükben, a számítógép előtt ülve, illetve elképzelhető, hogy valaki az internet segítségével talált igaz barátokra, akikkel azonban a földrajzi távolság miatt csak chat formájában tudja tartani a kapcsolatot. Az így kibontakozott emberi kapcsolatok megkérdőjelezhetők azonban amiatt, hogy a cybertársadalomban senki sem ellenőrizhető, így nagy különbség lehet a felhasználók online és offline viselkedése között. A virtuális közösséghez tartozást erősíti a sajátos webes kommunikáció. A VR egy olyan szub- és metakulturális tér, ahol a rövidítések, írásjelek, hangulat-érzékeltető és arcjáték-helyettesítő jelek mind a kommunikáció eszközei.²³ A VR közösséget különösen vonzóvá teszi, hogy – amint fentebb már említettem – a szabályoknak csak a felhasználók fantáziája szabhat határt. A pszichológia vezetetlen heterogén állapotnak nevezi az egységesen elfogadott viselkedésminták hiányát.²⁴

A VR lét azonban további pszichológiai kérdéseket is felvet, hiszen az egyén a virtuális térben olyan technikákat is kipróbálhat, amelyek a valós világ etikai elvárásaival nem találkoznak.²⁵ Ideális esetben az egyénben kialakult morális fékek segítségével a virtuális és a valós viselkedés-etikett szétválasztható, Parti Katalin azonban felteszi a kérdést: vajon milyen következményekkel járhat gyermekek esetében, ha a gátlástalan viselkedést a VR-ban begyakorolják?²⁶ A kortársközösség

¹⁹ Uo.

²⁰ Kís – Parti – Prazsák i. m. 66. o.

²¹ Parti Katalin: Devianciák a virtuális valóságban, avagy a virtuális közösségek személyiségformáló ereje. Háttér 2007/2. sz. 57–64. o.

²² Uo.

²³ Uo.

²⁴ Habók Lilla: Hiányzik az online viselkedésminta. <https://www.hwsz.hu/hirek/56257/netikett>. (2021. 01. 22.)

²⁵ Parti: Gyermekpornográfia... 39. o.

²⁶ Uo.

nyomására visszavezethetően a fiatalok hamar eltanulják egymástól a normasértő magatartást. A követendő trendek fókuszában álló tárgyak vagy cselekvések rövid idő alatt egész generáció szimbólumává emelkedhetnek, elérendő célként fogalmazódhatnak meg (ilyenek tekinthető például a bátorságpróba, vagyis veszélyes offline cselekvések teljesítése).²⁷ E körben érdemes kitérni a sexting jelenségére, amelynek során fiatalok szexuálisan provokatív képet küldenek magukról.²⁸ Az ilyen képek bizonyos esetekben – még ha a képet megosztó személy nem is volt tudatában e ténynek – pornográf tartalomnak minősülhetnek.

IV. A cyberdevianciák mögött rejlő motivációk

Mint minden deviáns megnyilvánulás vizsgálatánál, a cyberdevianciák esetében is markáns szerep jut a viselkedést kiváltó motivációk tanulmányozásának. Az offline devianciákhoz hasonlóan a VR-hoz kapcsolódó normasértések mögött is gyakran mögöttes indokként jelennek meg az agresszióra és az erőszakra, a szexuális szükségletek kielégítésére és haszonszerzési szükségletekre épülő motivációk.²⁹ Elsősorban munkahelyeken, illetve gyermekkorúak esetében az iskolákban gyakori motiváció a frusztráltság, az elismerés hiánya vagy akár a bosszú. Ám kiskorúaknál gyakran előfordul, hogy unalom váltja ki a bűncselekmény elkövetését.³⁰

Az Internet mítosz különösen csábító lehet a fiatalabb generáció számára. Az internet ugyanis megteremti annak az illúzióját, hogy a virtuális világban bármi korlátok nélkül megtehető. Ez pedig kétségkívül erős hajtóerőként jelenhet meg azon fiataloknál, akik gyengébb iskolai teljesítményük miatt bizonyítási kényszert éreznek, vagy akik zárkózott, visszahúzódo magatartásuk miatt nehezebben kötnek barátságokat.³¹ A számítástechnika egyre népszerűbbé válásából eredően kiemelésre érdemes, hogy sok, számítástechnikában jártas fiatal szakmai kihívásként is felfoghatja a bűnelkövetést, míg másokat a hírnév-szerzés, mások elismerésének a megszerzése, az erőfitogtatás motiválhat.³²

V. Sértetti tipológia

Felmerül a kérdés, vannak-e vajon speciális ismérvek, amelyek előre determinálják, hogy egy felhasználó cyberdeviancia áldozatává válik. Empirikus kutatások alapján három kiemelten vulnerábilis csoportot különböztethetünk meg: a gyermekkorúak, a nők és az időskorúak körét.³³ Fontos hangsúlyozni azonban, hogy VR-ban bárki pillanatok leforgása alatt válhat elkövetőből áldozattá. Elképzelhető, hogy egy kamasz – miközben sértő gif-ek után kutakodik az interneten, amelyet bosszúból egy nem szívlelt ismerősének küldhet – véletlenül szembe kerül egy önmagát letöltő szoftverrel, amely képes megfertőzni az elkövető saját gépét. Az időskorúak veszélyeztetettsége digitális ismereteik hiányából fakad, így

²⁷ Kiss – Parti – Prazsák i. m. 103. o.

²⁸ Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája. 24. o.
<https://digitalisjoletprogram.hu/files/b9/55/b955b52770e659680b4e537e84df906b.pdf>. (2021. 01. 25.)

²⁹ Kiss – Parti – Prazsák i. m. 72–74. o.

³⁰ Szabóné Lengyel Pirooska: Számítógépes bűnözés, avagy fiatalok a cyber-térben. Hadmérnök 2010/2. sz. 373. o.

³¹ Uo.

³² Uo.

³³ Kiss – Parti – Prazsák i. m. 90–94. o.

leggyakrabban cybertérben elkövetett csalás sértettjeivé válhatnak.³⁴ A női nem áldozattá válásának fokozott kockázatát a közösségi oldalakon tanúsított aktivitással, illetve a szexuális visszaélési célzatú bűncselekménnyé válási arányával magyarázzák.³⁵

A kamasz fiatalok – életkorukra való tekintettel – az adaptív kockázatkeresés korszakában vannak, amit az evolúciós pszichológia „fiatal férfi szindrómának” nevez.³⁶ Margo Wilson és Martin Daly evolúciós pszichológusok írták le e tünetegyüttest, amelynek lényege, hogy a 15–30 év közötti férfiak egymás közötti versengése a kockázatkereső és kockázatvállaló viselkedések széles tárházában valósul meg.³⁷ Az ebből fakadó harsányság, kitűnni vágyás fokozottan jellemző a kamaszokra, ezzel függ össze aktív internet-használatuk is. A gyermekek molesztálása, szexuális kizsákmányolása az 1960-as évek óta társadalmi probléma.³⁸ Kutatások egybehangzóan azt tartják, hogy a pornográf tartalmak célzott keresése, valamint a nyitottabb kapcsolatteremtés miatt a fiúk vannak nagyobb veszélynek kitéve, ezzel szemben a Magyarországon feltárt webes gyermekpornográfia túlnyomó részben lányokat ábrázol.³⁹ Amennyiben globálisan nézzük az arányokat, a sértettek alig több, mint fele nőnemű, túlnyomóan kaukázusiak vagy ázsiaiak.⁴⁰

VI. „Akkor tudom, ha látom” – a pornográf felvétel megítélésének dilemmái és az internetes pornográfia elterjedése, különös tekintettel a dark web szerepére

A pornográfia elnevezés a görög porné (örömlány) és a grafia (írás, rajz) szavak összetételéből származik.⁴¹ A pornográf felvételek megítélése korszakonként változott. Míg a viktoriánus korszakot még a pornográfia virágzó, ám titkos kereskedelme jellemezte,⁴² említésre érdemes, hogy történészek már e korban is dokumentáltak gyermekpornográfiára és gyermekprostitúcióra utaló anyagokat.⁴³ A történelem folyamán előrehaladva a kommunikációs technikák fejlődése azt eredményezte, hogy a közösség egyre könnyebben és egyre nagyobb mértékben fért hozzá e tartalmakhoz.⁴⁴

Az 1990-es évek közepén a számítástechnika fellendülése az internet nagymértékű bővülését, s ezzel egyidejűleg az internetes pornográfia tényleges megjelenését eredményezte.⁴⁵ Az internet megjelenése előtt a pornográfia „rétegműfaj”,⁴⁶ és a pornográf tartalmakra fogékony közönség úgynevezett célzott réteg volt (feketepiac, az erotikus irodalom vásárlói), napjainkban azonban bárki, aki

³⁴ *Kiss- Parti – Prazsák* i. m. 82. o.

³⁵ *Kiss – Parti – Prazsák* i. m. 92. o.

³⁶ *Szabóné* i. m. 372. o.

³⁷ Gyuris Petra, Meskó Norbert, Tiszlár Norbert (szerk.): Az evolúció árnyoldala. A lelki betegségek és az alternatív szexualitás darwini elemzése. https://mersz.hu/dokumentum/evolucio_1/. (2021. 01. 27.)

³⁸ *Parti*: Gyermekpornográfia... 39. o.

³⁹ *Parti*: Gyermekpornográfia... 85–86. o.

⁴⁰ Köllő Dávid: A gyermekek szexuális kizsákmányolása a kibertér felhasználásával. *Belügyi Szemle* 2020/2.sz. 69. o.

⁴¹ *Parti*: Gyermekpornográfia... 18. o.

⁴² Uo.

⁴³ *Köllő* i. m. 69. o.

⁴⁴ *Köllő* i. m. 63. o.

⁴⁵ *Köllő* i. m. 64. o.

⁴⁶ *Parti*: Gyermekpornográfia... 30. o.

internetkapcsolattal rendelkezik, akaratlanul is rátalálhat ilyen jellegű tartalomra.⁴⁷ Ezzel összefüggésben, míg az internet elterjedése előtt a pornográfia általános megítélése extrém volt, 2021-re mindennapi életünk része egy-egy ilyen tartalommal való szembesülés.

Ami az angolszász jogrendszerek és kontinentális jog felfogása közötti különbségeket illeti, a következő megállapítást tehetjük: „Pornográfia az angolszász országok politikájában a közerkölcs sérelmeként jelenik meg (obscenity-law, harm to others), mint ahogy a pornográfia büntetendővé tétele körüli vitát elindító feminista mozgalmak is itt (de főként az Egyesült Államokban) váltak hangsúlyossá. A világ más részein, illetve az Európai Unióban inkább a fiatalokra gyakorolt hatása felől közelítik meg a pornográfiát – a gyermekek egészséges erkölcsi és pszichikai fejlődését veszélyeztető jelenségként (harmful internet content).”⁴⁸

Látható tehát, hogy az egyéni értékítélet tükrében eltérő lehet annak megítélése, egy adott felvétel pornográf tartalmat tár-e elénk. A definícióalkotás nehézségeire világít rá Potter Stewart főbíró a *Jacobellis vs. Ohio* ügy⁴⁹ kapcsán tett, sokat idézett kijelentése: „Akkor tudom, ha látom.” Noha a pornográf felvételekhez való társadalmi viszonyulás megengedőbbé vált, s az internet útvesztőiben szocializálódott embereket kevésbé lehet megdöbbeníteni egy-egy extrém tartalommal, gyermekek nem életkoruknak megfelelő ábrázolása és kihasználása szerencsére a legtöbbünkben megbotránkozást vált ki. Ennek értelmében, az ilyen jellegű tartalom iránt fogékony rétegeknek találniuk kellett egy zárt közösséget, amelyen belül titokban tarthatják vágyaikat. Ennek letéteményese dark web elnevezéssel illethető.

Az internet alapvetően két részre osztható: egyik az ún. clearnet, míg másik az ún. dark web. Mindkét esetben felhasználók által elérhető honlapokról, fórumokról, közösségi szolgáltatásokról beszélhetünk. Azonban míg előbbi nyilvános és nyomon követhető, utóbbi elterelő csatornákon keresztül biztosítja a felhasználói anonimitást.⁵⁰ A dark webre jutáshoz a Tor böngésző szükséges. A Tor olyan szerverhálózat, amelynek az a célja, hogy elrejtse a felhasználók valódi kilétét, elkülöníti az összes meglátogatott weboldalt, ebből kifolyólag a hirdetések sem követik a böngészőt.⁵¹ Az ebből adódó anonimitás pedig értelemszerűen kedvez mindazon felhasználóknak, akik akár jogi, akár erkölcsi szempontól „tilosban járnak”.

VII. A gyermekpornográfia jogi megítélése a magyar jog tükrében

VII. 1. Történeti előképek

A gyermekpornográfia szabályozásának gyökerei egészen az 1878. évi V. törvényig, azaz a Csemegi-

⁴⁷ *Parti*: Gyermekpornográfia... 31. o.

⁴⁸ *Parti* Katalin: Az eladók már rég hazamentek. A büntetőjog mint az online pornográfia szabályozásának eszköze. Doktori értekezés. Pécs 2008. 11. o.

⁴⁹ A *Jacobellis*-ügy alapja az volt, hogy Ohio állam obscénnek minősítette a *Les Amants* című filmet, és bűnvádi eljárást kezdeményezett. A témához áttekintően ld. *Krokovay* Zsolt: Médiateika. L'Harmattan, Budapest 2004. 272 o., *Jacobellis v. Ohio*, 378 U.S. 184 (1964) <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/378/184/>. (2021. 01. 25.)

⁵⁰

https://nmhh.hu/cikk/192721/A_halozat_lathatatlansaga_es_a_lathatatlansag_halozata_Mi_is_az_a_Silk_Road_es_mi_maradt_utana. (2021. 01. 25.)

⁵¹ Uo.

kódexig nyúlnak vissza. E törvény vonatkozó rendelkezései szerint szemérem elleni vétséget követett el az a személy, aki fajtalanságot tartalmazó iratot, nyomtatványt vagy képes ábrázolatot nyilvános helyen kiállított, árult vagy terjesztett.⁵² Fontos mérföldkőként említhető a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 195/A. §-a, amely a tiltott pornográf felvételek készítését rendelte büntetni. E szakaszt az 1997. évi LXXIII. törvény iktatta be. Ezen törvényi tényállás a hangsúlyt elsődlegesen a pornográf felvételek előállításával, terjesztésével kapcsolatos kínálati magatartásokra helyezte, míg a 2001. évi CXXI. törvény a „megszerez, kínál, átad” tettekkel bővítette az elkövetési magatartások körét.⁵³ A 2007. évi XXVII. törvény tette meg a döntő lépést a jogi tárgy meghatározása kapcsán, áthelyezte ugyanis a hangsúlyt a felvétellel kapcsolatos jogellenességről az azon látható személyek által hordozott jogi tárgyakra – ezt alátámasztandó, a 2007-es törvény a passzív alanyok száma szerint értékeli a halmazati kérdéseket, s szintén jelentős fejlődésként értékelhető, hogy a jogalkotó kiskorúak helyett gyermekekről rendelkezik.⁵⁴

VII. 2. A gyermekpornográfia a 2012. évi C. törvény koncepciója szerint

Hatályos büntető törvénykönyvünk, azaz a 2012. évi C. törvény (továbbiakban Btk.) a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények között szabályozza a gyermekpornográfia tényállását. E bűncselekmény jogi tárgya a gyermekek egészséges nemi fejlődése és a gyermekpornográfiára ráépülő szervezett bűnözői csoportok elleni küzdelemhez fűződő társadalmi érdek.⁵⁵ A törvény az elkövetési magatartásokat⁵⁶ társadalomra veszélyességük sorrendjében sorolja fel, eszerint a bűncselekmény az alábbi magatartások megvalósításával követhető el: pornográf felvétel megszerzése, tartása, készítése, kínálása, átadása, hozzáférhetővé tétele, forgalomba hozatala, azzal való kereskedés, illetve nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel. Szintén büntetendő a passzív alanyok pornográf jellegű műsorban való szereplésre irányuló eredményes rábírása (ld. pornográf jellegű műsorban való szerepeltetés), illetve ilyen műsorban való szereplésre irányuló eredménytelen rábírás (ld. pornográf jellegű műsorban szerepeltetésre felhívás), s az a személy is elköveti a bűncselekményt, aki részt vesz olyan pornográf műsorban, amelyben tizennyolcadik életévét be nem töltött személy(ek) szerepel(nek). A bűncselekmény legtöbb elkövetési magatartása a gyakorlatban ma már az internethez kapcsolódik.⁵⁷

Pornográf felvételnek minősül a büntetőjogban az olyan videó-, film- vagy fényképfelvétel, illetve más módon előállított képfelvétel, amely a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon ábrázolja. Pornográf műsornak minősül a nemiséget súlyosan

⁵² 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről 248. §

⁵³ *Csapucha* Bernadett: A gyermekpornográfiai hazai büntetőjogi szabályozása, s a jelenség ellen folytatott küzdelem a nemzetközi dokumentumok tükrében. Büntetőjogi Szemle 2020/1. sz. 14. o.

⁵⁴ *Némedi* Márk: Változások a gyermekpornográfia szabályozásában Magyarországon és az Európai Unióban. <https://www.jogiforum.hu/publikaciok/816>. (2021. 01. 23.)

⁵⁵ *Tóth* Mihály – *Nagy* Zoltán (szerk.): Magyar Büntetőjog. Különös rész. Osiris Kiadó, Budapest 2014. 147. o.

⁵⁶ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 204. § (1) – (5). bek.

⁵⁷ *Tóth* – *Nagy* i. m. 148. o.

szeméremsértő nyíltsággal megjelenítő, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló előadás.⁵⁸ A bűncselekmény alanyainak vizsgálata során megállapítható, hogy tettes bárki lehet, azonban sajátos jogi megítélést von maga után, ha egy tizennyolcadik életévét be nem töltött személy saját magáról készít pornográf felvételt. Ebben az esetben nem lehet szó adott törvényi tényállásról, mivel hiányzik a cselekmény társadalomra veszélyessége, amely pedig a bűncselekmény fogalmának – a büntetési rendeltség és a bűnösség mellett – egyik legmeghatározóbb komponense.⁵⁹

A gyermekpornográfia elkövetési magatartásai között háromféle típust különböztet meg a szakirodalom. Elsőként említhető a kiskorú pornográf internetes tartalommal való szembesülése. Hatását tekintve talán ez a gyermekpornográfia legkevésbé ártalmas formája.⁶⁰ Noha ez az eset a magyar jogalkotó szabályozásában nem minősül büntetőjogi kategóriának,⁶¹ a gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény kimondja, hogy a gyermeknek joga van a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatásokkal szembeni védelemre.⁶² A második magatartástípus a gyermekpornográf felvételeken való szerepeltetés, illetve ide sorolható a felvételekkel kapcsolatos bármely tevékenység (mint például átadás, készítés, terjesztés stb.), a harmadik típusba pedig az áldozat becserkészésével kezdődő verbális vagy fizikai abúzus tartozik.⁶³ Ez utóbbi cselekményeket groomingnak nevezzük.

Az online grooming napjainkra egy komoly társadalmi problémává vált. Jelentőségét mutatja, hogy számos ország joga, így például a spanyol⁶⁴ és a svéd büntető törvénykönyv önálló törvényi tényállásként rögzíti azokat az eseteket, amikor egy felnőtt, sok esetben fiatal korúnak kiadva magát, gyermekkorúak közelébe férközik online úton. A cselekmény magyarul leginkább a behálózás, becserkészés kifejezésekkel írható le. Mivel a gyermekkorú adatvédelemre vonatkozó ismeretei sokszor hiányosak, az elkövetők könnyedén megtudhatják egy-egy adatlap vagy a gyermek által megosztott bejegyzések segítségével, mely fiatal válhat ideális áldozattá – azaz kik azok a kiskorúak, akik pár hónap ártatlan ismerkedést követően könnyen rábeszélhetőek eddig csupán virtuális világban látott barátjuk egyre furcsább kéréseinek teljesítésére.⁶⁵

A gyermekpornográfiával összefüggésben megjelenhetnek olyan cselekmények, amelyek nem érik el a magyar jogalkotó szerint a büntethetőség szintjét, ugyanakkor egyre több fiatal válik e tettek áldozatává. Napjaink gyakori jelensége a sexting és ezzel összefüggésben az ún. „bosszúpornó”. Ez

⁵⁸ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 204. § (7) bek.

⁵⁹ *Csapucha* i. m. 13–22. o.

⁶⁰ *Parti*: Gyermekpornográfia... 65. o.

⁶¹ Ezzel szemben más államok jogrendszere e tetteket is büntetni rendeli, például 2014-ben egy kamasz fiút Virginia államban azért ítélték el gyermekpornográfia miatt, mert képet küldött magáról egy ismerősének. A jogi megítélés ellentmondásáról ld. *Pálos Máté*: Visszaüthet a kamaszokra a gyermekpornográfia elleni jogi harc. [https://magyarnarancs.hu/lelek/semmit-a-szemnek-132287.\(2021.01.23.\)](https://magyarnarancs.hu/lelek/semmit-a-szemnek-132287.(2021.01.23.))

⁶² A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 6. § (4) bek.

⁶³ *Parti*: Gyermekpornográfia... 65. o.

⁶⁴ Juan M. *Machimbarrena*, Esther *Calvete*, Liria *Fernandez* – *González*, Aitor *Álvarez* – *Bardón*, Lourdes *Álvarez* – *Fernández*, Joaquin *González* – *Cabrera*: Internet Risks: An overview of Victimization in Cyberbullying, Cyber Dating Abuse, Sexting, Online Grooming and Problematic Internet Use. = *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2018/ 15. sz. 2–15. o.

⁶⁵ *Klein* Tamás – *Tóth* András (szerk.): *Technológia jog – Robotjog – Cyberjog*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest 2018. 310. o.

esetben az elkövető szexuálisan provokatív, saját maga által készített meztelen vagy félig meztelen képeket, továbbá nyíltan szexuális tartalmú szöveget küld online. Hiba volna azt feltételezni, hogy csak a fiatalokra jellemző ez az attitűd, azonban a tizenévesek emocionális élete és impulzív viselkedése az oka annak, hogy ők biztosan nem mérlegelik tettük hosszú távú következményeit.⁶⁶ 2014-es kutatási adatok szerint a magyar kamasz lányok 22%-a küldött már magáról erotikus képet, míg fiúk esetében a megkérdezettek 18%-a vallotta ezt.⁶⁷ A sexting veszélye abban áll, hogy a kép sorsáról, amint az felkerült a világhálóra, már nem a küldő rendelkezik. Triviális példa, de a problémát jól szemlélteti a következő eset: egy tizenéves lány – akár kalandvágyból, akár érzelmi zsarolás hatására – erotikus képet küld magáról szintén kamaszkorú barátjának, aki továbbítja e felvételt baráti társasága tagjainak. Innentől pedig mind a képet készítő lány, mind a felvételt fogadó fiú elveszíti az irányítást annak sorsa felett, a kép bárhol felbukkanhat, s olyan fiatalok is rátalálhatnak, akik szellemi, lelki fejlődését károsan befolyásolhatja egy ilyen jellegű kép megtekintése.

VIII. A gyermekpornográfia szabályozása az uniós jog fényében

Tekintettel arra, hogy a gyermekpornográfia esetében tipikusan számítógéppel elkövetett bűncselekményről beszélhetünk – s mint azt jól tudjuk, az internet nem ismer határokat –, fontosnak tartom kiemelni, hogy a bűncselekmény elleni eredményes fellépés is csak országhatárokat átívelő összefogással valósítható meg. Ennek fényében indokoltnak tartom röviden bemutatni a vonatkozó uniós szabályozást.

Az online pornográfia speciális jellege egyrészt az, hogy hatására megváltozik a virtuális közösségben fellelhető morál, másrészt pedig a büntetőjogi szabályozás problematikája: az adott cselekmény minden érintett fél jogában büntetendő legyen, ugyanakkor a platform üzemeltetőjének együttműködést kell tanúsítania a felhasználói adatok átadásában.⁶⁸ Alapvetésként rögzíthetjük, hogy a gyermekpornográfia elleni küzdelem az uniós jogalkotásban stratégiai jelentőségű.⁶⁹ A Tanács 1997-ben az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelem terén együttes fellépést fogadott el, ennek jegyében kerülhetett megalkotásra a Tanács 2004/68/IB kerethatározata. E norma egy olyan rendszert hozott létre, amelyben meghatározta a gyermekpornográfia minősítő körülményeit, megteremtette az elkövetők büntetőjogi üldöztetését, konkretizálta a gyermekpornográfiával kapcsolatos, számítógépes rendszer felhasználásával vagy anélkül elkövetett büntetendő magatartásokat.⁷⁰

A kerethatározatot az Európai Parlament és Tanács 2011/93/EU irányelve váltotta, amely a

⁶⁶ Szathmáry Zoltán: *Bűnözés az információs társadalomban, Alkotmányos dilemmák az információs társadalomban*. PhD értekezés, Budapest 2012. 70. o.

⁶⁷ Sziklay Júlia (szerk.): *Kulcs a net világhoz! A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról (a gyermekek (jog)tudatos internethasználatának elősegítése az alapjogi jogvédelem eszközeivel)* 2015. 77. o. https://www.naih.hu/files/Kulcs_anv_v2.pdf. (2021. 01. 27.)

⁶⁸ *Parti*: *Gyermekpornográfia...* 14. o.

⁶⁹ Kovács István: *Kiberbiztonság? Gyermekek szexuális kizsákmányolása az interneten, azaz a gyermekpornográfia Magyarországon, különös tekintettel a nemzetközi IOCTA, és az INHOPE értékeléseire*. 199. o. <https://epa.oszk.hu/033300/0353/0012/pdf>. (2021. 01. 27.)

⁷⁰ Kovács i. m. 199–200. o.

bűnelkövetőkkel szemben alkalmazott szankcióktól az áldozatvédelmen át, egészen a prevencióig terjedő szempontrendszerrel összefoglalja.⁷¹ Eszerint az internetes gyermekpornográfia vonatkozásában a tagállamoknak intézkedniük kell a területükön üzemeltetett, gyermekpornográf jellegű honlapok azonnali eltávolítása érdekében, emellett pedig törekedniük kell arra, hogy a külföldön üzemeltetett honlapokat eltávolíttassák. A nemzetközi szabályozás nemcsak az ábrázolt gyermeket kívánja védeni, hanem más, közvetett sértetteket is meghatároz.⁷² Ez utóbbi kategóriába azon személyek tartoznak, akik akaraton kívül szembesülnek az interneten gyermekpornográfiával. A gyermekpornográfia sértettje kétféleképpen lehet sértett: egyfelől, ha ő maga szerepel az adott felvételen, másfelől, ha neki bemutatják a pornográf vagy gyermekpornográf felvételt.⁷³

IX. Küzdelem a jogsértő tartalmak ellen

IX. 1. A káros tartalmak szűrése

Az interneten fellelhető káros tartalmak szűrése nem új keletű dolog, hiszen már húsz évvel ezelőtt is voltak erre kísérletek.⁷⁴ Kezdetben ezeket a felhasználók alkalmazták vagy a szolgáltatók a felhasználók érdekében, és a fő problémát ekkor még a kéretlen elektronikus reklámok és a spamek jelentették. A blokkolás megvalósulhat felhasználói, szolgáltatói, valamint intézményi és kormányzati szinten.⁷⁵ Felhasználói szinten említhető példának okáért a tűzfal alkalmazása, szolgáltatói szinten pedig a szervergazda telepíti a tűzfalat vagy a levélszemét-szűrőt, így a szűrés folyamat a felhasználói szinttől eggyel magasabb szintre kerül. Kormányzati szinten megvalósuló szűrésről pedig akkor beszélhetünk, ha valamely kormány központi szinten kívánja kiszűrni az illegális vagy éppenséggel politikai szempontból káros tartalmakat, amelynek megvalósítása érdekében együttműködésre készíti az internet hozzáférés-szolgáltatókat, továbbá a keresőmotor-szolgáltatókat.⁷⁶ A szűrés szintje tulajdonképpen determinálja, hogy kit illet meg a döntés arról, hogy milyen tartalmat is kell nemkívánatosnak tartani.

Európai viszonylatban a 2011/93/EU irányelv „a gyermekpornográfiát tartalmazó vagy azt terjesztő weboldalak elleni intézkedések” címet viselő 25. cikke teremti meg az állami szűrés lehetőségét. A (2) bekezdés egyértelműen rögzíti, hogy a tagállamok – megfelelő biztosítékok mellett – arányos és szükséges módon intézkedéseket tehetnek a gyermekpornográfiát tartalmazó vagy azt terjesztő weboldalakhoz való hozzáférés megakadályozása érdekében.⁷⁷ A magyar büntetőjogban ilyen intézkedésként értékelhető az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele.⁷⁸

IX.2. Az INHOPE szerepe

⁷¹ Kovács i. m. 201. o.

⁷² Parti: Gyermekpornográfia... 114. o.

⁷³ Parti: Az előadók már... 125. o.

⁷⁴ Parti Katalin. Harc az online illegális tartalom ellen. In: Vókó Gy. (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 49. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest 2012. 51. o.

⁷⁵ Uo.

⁷⁶ Parti: Harc az online... 52. o.

⁷⁷ Chapucha Bernadett: A világháló árnyoldala, avagy a gyermekpornográfia térnyerése az interneten. <http://ugyeszeklapja.hu/?p=2619>. (2021. 01. 26.)

⁷⁸ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 77. §

Az International Association of Internet Hotlines (továbbiakban INHOPE), vagyis az „Internetes Forródrótok Nemzetközi Szövetsége” a gyermekek szexuális kizsákmányolását célzó, illegális online tartalmak ellen küzdő szervezet, amely jelenleg 42 ország 46 hotline-jának tagságát tudhatja magáénak.⁷⁹ Hazánkban 2005 óta működik hotline szolgáltatás, amelyet 2011-től a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (továbbiakban NMHH) üzemeltet. Az Internet Hotline (továbbiakban IH) 2012 óta tagja az INHOPE-nak. A tagságnak köszönhetően az IH gyorsan kezdeményezheti a hazánkban is elérhető, de külföldi szerveren tárolt pedofil tartalmak eltávolítását, vice versa pedig az INHOPE e célból létrehozott adatbázisán keresztül jelzések érkezhettek külföldi országok hotline-jaitól olyan jogsértő felvételekről, amelyek magyar szerveren találhatók.⁸⁰

A grooming és a sexting esetek bejelentése mellett az IH további nyolc kategóriában fogad jelzéseket.⁸¹ Nevezetesen adathalászat, zaklatás, hozzájárulás nélkül közzétett tartalom, rasszista, erőszakos tartalom, illetve drogfogyasztásra, terrorizmusra buzdító és egyéb, kiskorúakra nézve veszélyesnek ítélt mondanivalójú online közlésekkel kapcsolatos megkereséseket is kivizsgál a szervezet. Az IH nem gyűjt adatot a bejelentőkről, az anonimitás pedig véleményem szerint megkönnyíti az Internet Hotline-hoz bizalommal fordulóknak helyzetét. Negatívumként értékelhető azonban, hogy mivel az IH ügyintézés nem hatósági eljárás, döntései sem lesznek kötelezően végrehajthatók. Amennyiben a beérkezett panasz alaposnak bizonyul, az IH levélben kéri fel a jogsértő tartalmak eltávolítására a tartalom- vagy tárhelyszolgáltatót. A bejelentési adatokat⁸² tekintve megállapítható, hogy míg 2017-ben még 43%-os aránnyal az USA állt a lista élén, az utóbbi egy-két évben egyre inkább Európára helyeződött át az illegális tartalmak nagy része.

Az NMHH 2020. február 11-én, azaz a biztonságosabb internet napján hozta nyilvánosságra az IH tavalyi statisztikáit. Eszerint az elmúlt évben összesen 824 bejelentés érkezett a jogsegélyszolgálatához, melyek közül a legtöbb (276) a pedofil tartalom kategóriába esett, míg nagyjából fele ennyi (148) bejelentés szólt hozzájárulás nélkül közzétett és adathalász (142) tartalmakról.⁸³ Azon bejelentések esetében, amelyek gyermekek szexuális kizsákmányolását rögzítő anyagokról szólnak, az IH munkatársai felveszik a kapcsolatot a további szükséges intézkedések megtétele végett a Nemzeti Nyomozó Irodával, vagy – amennyiben a tartalom külföldi szerveren található – a már említett INHOPE ernyőszervezet rendszerén keresztül továbbítják az anyagokat az érintett országok hotline-jainak. Az NMHH álláspontja szerint a kiemelkedően sok bejelentés az egyre erősödő netezői tudatossággal, odafigyeléssel hozható összefüggésbe.

X. Excursus: A COVID-19 hatása a gyermekpornográfiára

A koronavírus-járvány miatt bevezetett távoktatás fokozott online jelenlétet követel a gyermekkoriaktól, azonban a virtuális világban töltött idő a gyermekek online szexuális

⁷⁹ <https://www.inhope.org/EN>. (2021.01.22.)

⁸⁰ <https://www.nmhh.hu/cikk/205007/INHOPE>. (2021. 01. 22.)

⁸¹ <https://www.inhope.org/EN>. (2021. 01. 22.)

⁸² https://nmhh.hu/cikk/20506/INHOPE_eves_jelentes. (2021. 01. 22.)

⁸³ https://nmhh.hu/cikk/210028/Safer_Internet_Day. (2021. 01. 22.)

kizsákmányolásának is kedvez. Az Europol 2020-as IOCTA jelentése alapján az online gyermekpornográf tartalomra rekord mennyiségű bejelentés érkezett a lakosságtól, a piaci szereplőktől és a harmadik országokból egyaránt.⁸⁴ Különösen aggasztó, hogy a lezárások idején megnőtt a fiatalok által saját magukról készített gyermekpornográf tartalmak száma, amelyeket hasonló korú ismerőseiknek küldenek el.⁸⁵

E szomorú tendencia közös fellépésre sarkallta a világ vezető internetes vállalatait, így az online pedofília felszámolása érdekében a Tech Coalition nevű szövetségbe tömörült többek között az Amazon, az Apple, a Facebook, a Google és a Microsoft. A vállalatok többmillió eurós pénzügyi alapot hoznak létre olyan technológiák kifejlesztésére, amelyek segítségével hatékonyan fel lehet venni a harcot a kiskorúakkal szemben a virtuális térben elkövetett szexuális támadások ellen. A szervezet éves jelentést ad majd ki az elért eredményekről, és éves fórumokat is rendez a kérdéssről.⁸⁶

XI. Értékelő megállapítások

Tanulmányom a virtuális valóság és a gyermekpornográfia összefüggéseit vizsgálta. Írásom első részében indokoltnak tartottam elhelyezni az online gyermekpornográfiát a cyberdevianciák körében, ezt követően pedig a virtuális valóság hatásait elemeztem. E kérdések vizsgálata után tértem rá a gyermekpornográfia büntetőjogi elemzésére, bemutatva e kérdés uniós jogi aspektusait és az ennek eleget tevő magyar szabályozást. Fontosnak tartottam az INHOPE tevékenységének tükrében kitérni az illegális tartalmak elleni fellépés büntetőjogon kívüli eszközeire is. A koronavírus-járvány az élet minden területén kifejti hatását, ebből kifolyólag érdemesnek tűnt röviden kitekinteni a COVID-19 és a gyermekpornográfia esetszámának növekedése közötti kölcsönhatásra.

Bár az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye szerint gyermeknek tekinthető minden 18. életévét be nem töltött jogalany, a gyermekpornográfia meghatározására amennyi ország, annyi szabályozás született. Fentebb említettem, hogy a gyermekek esetében vitatható lenne a pornográf felvétel készítéséhez való hozzájárulás elismerése, azonban Portugáliában például a gyermekpornográfiával kapcsolatos bűncselekmény sértettje kizárólag 14 év alatti személy lehet, ezen életkor felett készíthető pornográf felvétel beleegyezés esetén.⁸⁷ Dél-Afrikában ezzel szemben bármely kép vagy leírás megvalósíthatja a bűncselekményt, amennyiben azon 18 év alatti személy szerepel. Az elkövetési magatartás is országonként változó: példának okáért Svédországban a gyermekpornográf felvételek birtoklása jogellenes, de ha valaki azt csak nézi egy internetes oldalon, nem büntethető.⁸⁸ A gyermekpornográfiával kapcsolatos tartalmak szabályozása nem dilemmáktól mentes, véleményem szerint azonban a téma érzékenysége tekintettel ez nem is elvárható. Kényes kérdés annak a metszetnek a kijelölése, amely lehetővé teszi, hogy a gyermekeket – akár saját akaratuk ellenére is –

⁸⁴ UNODC. Cybercrime and COVID19: Risks and Responses. www.unodc.org/documents/Advocacy-Section/EN-UNODC_CYBERCRIME_AND_COVID19. (2021. 01. 25.)

⁸⁵ Dornfeld László: A koronavírus-járvány hatása a kiberbűnözésre. In *Medias Res* 2020/2. sz. 193–204. o.

⁸⁶ [Az online pedofília ellen lépnek szövetségre az internetes vállalatok | Világ gazdaság \(vg.hu\)](http://vilaggazdasag.vg.hu) (2021. 01. 24.)

⁸⁷ Kovács i. m. 197–198. o.

⁸⁸ Uo.

megvédje a jogalkotó az internet veszélyeitől, egyúttal azonban biztosítja az információhoz jutás jogát, illetve a szólás- és véleménynyilvánítás szabadságát is.

A technológia fejlődése számos „szürke zónát” eredményezett, melyek kriminalizálása erősen problematikus, bár megvalósíthatják a gyermekpornográfia valamely fordulatát. E körbe sorolhatók az egyre népszerűbbé váló sexting-cselekmények. Akár ártalmatlannak tűnő webes keresések is eredményezhetik azt, hogy a gyermekek fejlődésükre káros tartalommal szembesülnek, így kiemelten fontos a tartalomszabályozás kérdése. A drákói szigortól a liberális felfogáson át számos megoldást találhatunk a jogrendszerben. Előbbire példa Szaúd-Arábiába, ahol az internetes hozzáférést a kormány által vezetett ellenőrző ponton keresztül engedélyezik, lehetővé téve ezáltal a hatóságok számára, hogy a pornográf anyagokhoz való hozzáférést megakadályozzák.⁸⁹

Az Európai Unióban a Bizottság, a Parlament és a Tanács ajánlásai az önszabályozást támogató elképzeléseket tükrözik,⁹⁰ e körben említendő az Európai Unió Tanácsának határozata az interneten megjelenő gyermekpornográfia elleni küzdelemről, illetve az Európai Parlament és Tanács ajánlása a kiskorúak és az emberi méltóság védelméről és a válaszdadás jogáról az európai audiovizuális és online információs szolgáltatási ipar versenyképességével összefüggésben. Az önszabályozás során a felhasználók értékelik a sértő internetes tartalmakat, az ipari szektor pedig olyan programokat bocsát az egyéni felhasználók rendelkezésére, amellyel a nem kívánt tartalom kiszűrhető vagy blokkolható.⁹¹

Összegzésként elmondható, hogy a gyermekek szexuális kizsákmányolása régóta kíséri az emberiség történetét, az internet térhódításával azonban új dimenzióba helyeződött. Nem lehet kérdés azonban, hogy a virtuális valóságban, gyermekek sérelmére elkövetett cselekmények az „offline” formához hasonlóan szintén gyermekbántalmazásként értékelhetők. A gyerekbántalmazás pedig az egyik legsúlyosabb bűm, amit a felnőtt világ elkövethet, hiszen a gyermekkori abúzusélmények óhatatlanul mélyre hatnak.⁹² Amennyiben egy pornográf felvétel készítésébe egy gyermekkori beleegyezését is adja, álláspontom szerint, ha nem is jogi, de erkölcsi értelemben felvethető az őket körülvevő felnőttek felelőssége. Ebben az életkorban a gyermekek viselkedése tükörkép az őket körülvevő világra. Így kiemelten fontos szerephez jut a gyermekek médiatudatosságra nevelése. Ezáltal elkerülhető, hogy olyan tartalmakat osszanak meg, amelyekkel később kompromittálják magukat, esetleg másokra gyakorolnak káros hatást, s éppen így csökkenthető annak a veszélye is, hogy grooming áldozataivá váljanak.

⁸⁹ Köllő i. m. 64. o.

⁹⁰ Partí: Gyermekpornográfia... 119. o.

⁹¹ Partí: Gyermekpornográfia... 118. o.

⁹² Köllő i. m. 66. o.